

Kool-etende houtduiven

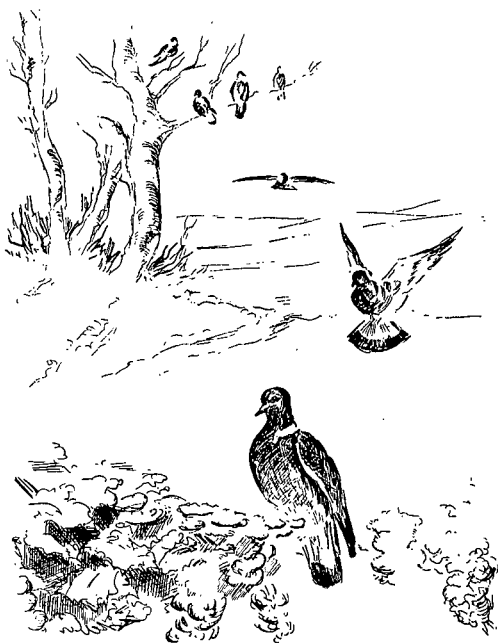
door F. v. Ommen

Tijdens de maanden december en januari heb ik verscheidene malen waargenomen, dat Houtduiven in troepen of paarsgewijs op tuinland als voedsel de krulbladeren van boerenkool en in mindere mate de koolbolletjes van spruitkool nuttigden.

In de litteratuur vond ik over dit gedrag geen mededelingen. Ondergetekende verzoekt aan ieder, die soortgelijke waarnemingen deed, hem dit te willen berichten.

Over het nuttigen van andere koolplanten is mij niets bekend.

Staat de volksnaam: koolduif, in verband met het voedsel?

Houtduiven op spruitkool

Schiermonnikoog

door Jaap Mennema

Wanneer je uit Zuidelijker streken Groningen of Leeuwarden per diesel hebt bereikt op weg naar Schiermonnikoog, dan zullen de meesten van ons de grootste afstand al hebben afgelegd. Maar niet de moeilijkste. En wanneer je eindelijk, na een bustocht via Zoutkamp of Oostmahorn en een overstapje in volle zee, over de lange steiger Schiermonnikoog opwandelt, dan kun je met recht zeggen: „Wie lange reizen doet, die kan er veel verhalen!”

Maar eenmaal op het eiland vallen alle reisvermoeienissen van je af en word je opgenomen in de grote gemeenschap, die Schiermonnikoog heet. Je voelt je al direct thuis in het enige dorp Oosterburen, bij de typische vissershuisjes, bij de enorme walviskakenpoort, waar je rustig kunt wandelen zonder bevreesd te moeten zijn voor toeristische auto's, want die kunnen niet op de boot.

Veel oude plekjes of gebouwen heeft Schiermonnikoog niet. De tijd geeft haar geen gelegenheid om oud te worden, want evenals andere waddeneilanden, brokkelt Schiermonnikoog aan het ene eind sterk af om aan de andere kant door nieuwe duinvorming het evenwicht te herstellen. Slechts een kwart gedeelte (en wel het Z.W. stuk) is vrij oud. Het overige deel is er sinds 1600 aan vastgegroeid. Hoe veranderlijk het eiland is, moge wel blijken uit het feit, dat de plaats, waarop de grote zandbank („de haak”), met als vaste bewoners de zeehonden, aan het strand vast zit, elk jaar een andere is. De zeestroom is een gevaarlijke vijand van het eiland en ook van haar zwemlustige bezoekers.

Botanisch gezien is Schiermonnikoog erg belangrijk, omdat het de kalkrijkste der Waddeneilanden is en juist in de oude, droge duinvalleien (dus vooral in het westelijke gedeelte van het eiland) kun je vele planten vinden, die zich in

dit milieu opperbest thuis voelen, zoals het op andere plaatsen zeer zeldzame, onopvallende orchideetje *Herminium* (*H. monorchis*), de duinruit (*Thalictrum minus* var. *dunense*) en de meer bekende soorten als kruipend stalkruid (*Ononis repens*), volop in bloei en kandelaartjes (*Saxifraga tridactylites*), die al reeds uitgebloeid zullen zijn.

Als plant van de vochtige duinvalleien zal *Parnassia* (*P. palustris*) ons zeker kunnen bekoren door haar contrastrijke kleuren: melkwhite bloemen en donkergroene hartvormige bladeren. In de onmiddellijke omgeving van dit stukje schoonheid treffen wij verder aan de moeraswespenorchis (*Epipactis palustris*) de bungelende witte klokjes van wintergroen (*Pyrola rotundifolia*) en misschien de veel zeldzamer muggenorchis (*Gymnadenia conopsea*), want zij alle zijn planten van de vochtige duinvalleien.

Naast deze twee typen duinvalleien is een derde plantengebied kenmerkend voor het Waddeneiland Schiermonnikoog: de kwelder. En het bekijken van de opeenvolging der plantengemeenschappen van de Waddenzee uit tot aan de droge duinen toe belooft de moeite ruimschoots. Hier immers zien we zo overduidelijk, hoe de zeekraal (*Salicornia europaea*), die in verschillende delen van ons land, o.a. op Schouwen, nog graag als groente gegeten wordt, het zg. krabbekwaad, bij een geringere vochtigheid en grotere zandigheid langzaam verdwijnt en plaats maakt voor lamsoor (*Limonium vulgare*) en Obione (*O. portulacoides*), die op hun beurt weer het veld moeten ruimen voor het rode zwenkgras (*Festuca rubra*) en het Engels gras (*Armeria maritima*).

Ook uit *ornithologisch* standpunt bezien is Schiermonnikoog een belangrijk eiland. Niet door aanwezigheid van broedkolonies, zoals van lepelaars op Texel, van eidereenden op Vlieland of van zilvermeeuwen op Terschelling, maar Schiermonnikoog herbergt bij hoog water een zeer groot gedeelte van de wadvogels, die, wanneer de platen in de Waddenzee zijn ondergelopen, naar de hoger gelegen slikken bij de Oosterkwelder trekken. Wanneer je zorgt vóór hoog water een goed plekje te hebben gevonden, achter een pol planten met het zonnetje schuin achter, dan zul je vogels in zeer grote aantallen (bv. 7000 scholeksters, 1000 wulpen, 5000 kanoetstrandlopers, 20.000 bonte strandlopers, etc.) van zee naar de hoogwatervluchtplaats zien komen. Onder deze vogels zullen ook al enkele trekkers, zoals zilverplevier en groenpootruiters, aanwezig zijn. Al van verre vallen duidelijk de bergeenden op, die o.a. juist de Waddeneilanden tot hun broedplaats promoveren, omdat zij de hoge eisen, die zij hier aan stellen, daar vervezenlijkt zien: een duingebied met konijnenholen om in te broeden, met in de naaste omgeving de slikken om voedsel te zoeken. Een boeiend maar ook wrang schouwspel is het om 's nachts de sterns en meeuwen te horen en zien, die gevangen zijn in de stralen van de vuurtoren en zich daaruit niet kunnen losmaken.

Dat naast de wadvogels ook vele echte duinvogels als paapje, tapuit en grauwe klauwier op Schiermonnikoog gesignaleerd zullen worden, laat zich gemakkelijk begripen.

Ten slotte nog een enkel woord over de *schelpenrijkdom* van het eiland. Lange tijd werd verondersteld, dat je, wanneer je schelpen wilt verzamelen, beter naar de Boschplaat op Terschelling kon gaan, dan naar Schiermonnikoog. Niets is minder waar! Wanneer we al verzamelende naar het Oosten over het strand lopen, dan zullen onze zijtassen vol zijn van otterschelpen, noordse en geknobbelde hartschelpen, verschillende boormossels (in 1953 werd

o.a. gevonden de zeldzame, reusachtige *Pholas dactylus*), penhorens, fuikhorens, wenteltrapjes en bonte en wijde mantelschelpen. Op de Oostpunt, nabij de Balg, liggen, half onder het zand, de dikschalige noordkrompen op oprapen te wachten. Daar de schaaltekening van de noordkromp sterk lijkt op die van de grote strandgaper, die er bijzonder veel ligt, wordt er nog al eens een misgreep gedaan. Half onder het zand is het verschil moeilijk te zien. Luie mensen plegen daarom op de schelp te trappen: gaat deze stuk, dan is het de zeer veel voorkomende, dunschalige grote strandgaper; blijft de schelp heel, dan loont het bukken de moeite, want dan is het meestal de dikke noordkromp!

In de oude vloedlijnen wachten mogelijk andere merkwaardige vondsten. De bossen wier, die daar nog liggen, kunnen op een stormachtige voorjaarsdag op het strand geworpen zijn, na eerst een lange reis te hebben gemaakt: vaak is het wier afkomstig van de kanaalrotsen, waar het met een voetje op vastgehecht zat. Zo'n voetje is nu een rustige schuilplaats voor vele kleine zeedieren en wanneer een verse bos op het strand ligt, moet deze naarstig onderzocht worden of er misschien aan het voetje geen noorse rotsboorders of paardezadels zitten of misschien wel zeeanemoontjes. Tussen de oude wierbossen liggen vaak, ook nog uit stormachtige dagen, zwarte doosjes half onder het zand verstopt. Dit zijn de roggeneierenkapsels. Juist van de Waddeneilanden zijn heel wat leuke vondsten bekend, o.a. enkele eikapsels van de vleet (*Raja batis*), die niet zwart maar viltig bruin zijn en verschillende van de sterrog (*Raja radiata*), die klein zijn en een bijzonder ruw oppervlak hebben. De eikapsels van de langs de Nederlandse kust voorkomende gewone of stekelrog (*Raja clavata*) en de veel slankere, ongezoomde eikapsels van de gladde rog (*Raja montagui*) zullen zoals gewoonlijk langs onze kust ook hier in grote getale aanwezig zijn.

Een overzicht te geven van dit heerlijke oord en haar natuurhistorische ingrediënten is ondoenlijk. Daarom wil ik aan het eind van dit verhaal nog even duidelijk naar voren brengen dat het alleen maar mijn bedoeling was om enkele indrukken te geven van één van onze rustigste Waddeneilanden, waar zon, wind en water alle vermoeienissen van ons afspoelen. Is de keuze gemaakt en Schiermonnikoog als zomerverblijf uitverkoren, dan zal onderstaand literatuurlijstje de belanghebbenden helpen bij het opsporen van bijzonderheden over dit prachtige eiland.

Een goed kamp!

LITERATUUR

- Aalderen, B. van: Een terugblik op de Zomerkampen. *Amoeba* jg. 31, No. 12. 1955.
Aalderen, B. van: En nog eens Schier. *Amoeba* jg. 31, No. 3-4. 1955.
Boddeke, D.: Het strand van Schiermonnikoog. *Amoeba* jg. 30, No. 3. 1954.
Hartog, C. den: Secundaire duinvalleien op Schiermonnikoog. *Amoeba* jg. 29, No. 5. 1953.
Hartog, C. den: Sociologische Waarnemingen op Schiermonnikoog. *Kruipnieuws* jg. 14, No. 2. 1952.
Haverkamp, O.: Schiermonnikoog. Oisterwijk (N.Br.). 1946.
Kaas, P. en Broek, A. N. Ch. ten: Ned. Zeemollusken. Amsterdam. 1942.
Kuiper, K.: Schier. *Amoeba* jg. 31, No. 3-4. 1955.
Kuiper, P. en Aalderen, B. van: Onze Waddeneilanden. *Amoeba* jg. 31, No. 6-7. 1955.
Lucas, J. A. W.: Roggencierentabel. Uitg. S.W.G. van K.N.N.V. en N.J.N. 1949.
Mennema, J.: De Bergend. Schouwen's Badcourant, No. 6. 1955.
Rooth, J.: Het waddengebied als pleisterplaats voor trekvogels. *Amoeba*, jg. 26, No. 7. 1950.
Westhoff, Dr. V.: Landschap en plantengroei van Schiermonnikoog. *Natuur en Techniek*, jg. 22, No's. 5 en 6. 1954.

Bij dit laatste artikel is een uitgebreide literatuuropgave!